

Voisé, Waldemar

"Francis Bacon and Socialized Science", Antoinette Mann Peterson, Springfield 1973 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 20/1, 136

1975

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Infelda. Praca Aleksandra Birkenmajera została zaczerpnięta ze zbioru jego dzieł wybranych *Études d'Histoire des sciences en Pologne* (Wrocław 1972). W hiszpańskiej wersji książki adnotacje o przedruku opuszczono przy pracy Edwarda Lipińskiego, przydając ją błędnie artykułowi Waldemara Voisé. W wersji węgierskiej adnotacje pominięto przy pracach A. Birkenmajera, E. Lipińskiego i W. Infelda.

Książkę otwiera artykuł Stanisława Herbsta. Ukazuje on Kopernika na tle epoki, przedstawiając stosunki polityczne i kulturalne panujące w ówczesnej Polsce. Następne cztery prace: Jerzego Dobrzyckiego, Aleksandra Birkenmajera i Włodzimierza Zonna obrazują główny nurt działalności Kopernika jako twórcy systemu budowy wszechświata i omawiają wpływ jego nauki na nową astronomię, fizykę, wiedzę o przyrodzie oraz na filozofię. Z kolei Waldemar Voisé pisze o Koperniku jako o wielkim uczonym epoki Odrodzenia, Bogdan Suchodolski ukazuje znaczenie jego odkryć dla rozwoju nauk przyrodniczych i humanistycznych, Edward Lipiński charakteryzuje działalność ekonomiczną astronoma, a Barbara Bieńkowska przedstawia spory o heliocentryzm w europejskiej kulturze umysłowej, poprzedzając całkowitą akceptację tej teorii w XVIII w. Do książki dodano również opracowaną przez Jerzego Dobrzyckiego bibliografię ważniejszych wydań i przekładów dzieł Kopernika oraz podstawowych prac o nim.

Omawiany wybór rozpraw wybitnych polskich znawców problematyki kopernikowskiej przybliży z pewnością sylwetkę wielkiego astronoma czytelnikowi zagranicznemu i ukaże mu doniosłość wkładu nauki polskiej do ogólnoswiatowego dorobku. Rozsiane po świecie (Stany Zjednoczone, Kanada, Meksyk, Hiszpania) filie potężnych firm wydawniczych: D. Reidel Publishing Comp. i XXI Siglo Argentina Ed. znacznie poszerzają krąg potencjalnych czytelników książki.

J. Wł. Ch.

Antoinette Mann Peterson: *Francis Bacon and Socialized Science*. Springfield 1973 Charles C. Thomas ss. IX, 191.
American Lectures Series, No. 906.

Autorka, profesor Uniwersytetu w Nowym Jorku i Buffalo, ukazuje Bacona na tle bardzo szeroko pojętej epoki przejściowej, obejmującej lata 1400—2000. I dopiero w tym kontekście pojmujemy różnice między dotychczasowym sposobem ujmowania systemu Bacona a tym, co czytamy w tej książce. Nowe spojrzenie dotyczy kilku zasadniczych problemów: nauk o przyrodzie i społeczeństwie, metody związków z włoską filozofią natury (głównie Bruna, któremu Autorka poświęciła swą poprzednią książkę) oraz znaczenie tendencji encyklopedycznych w systemie Bacona.

Motywy przewodnim wielu rozważań Autorki jest stwierdzenie, że Bacon, z wykształcenia prawnik, stosował metody prawnicze w swej interpretacji zjawisk natury. Stąd sąd Autorki, że jest to nowością w zakresie metodologicznym, polegającą na integracji obu tych form myślenia (s. 130). Innymi słowami mówiąc, Bacon pragnął stworzyć taki system naukowy, w którym zostałaby oddana sprawiedliwość człowiekowi. Jako *a shrewd merchant of ideas* (s. 150) wiedział dobrze, co robi, kojarząc „małżeństwo z rozsądku”: politykę z nauką. Farrington miał rację nazywając Bacona „ojcem nauki przemysłowej” i wykazując jego intelektualne filiacje z Eruno, ale jego nauka nie była wyłącznie praktycznym odpowiednikiem nowego społeczeństwa, które „lord kanclerz” planował jako społeczeństwo przyszłości.

Waldemar Voisé